

Skoldebatten och läroplansrevisioner till trots måste det dagliga arbetet i skolorna gå vidare. Den lärare, som har ansvaret för ett antal odifferentierade klasser — t.ex. på grundskolans högstadium — med vardera trettioåttio elever, har inte mycket tid över att delta i principdebatter. Han måste lösa dagens praktiska problem.

Hur tillgodoser då en god grundskolelärare läroplanens krav på motivation, aktivitet, konkretion, individualisering, gemenskap och samarbete — de honnörsord som avspeglar grundskolans intentioner. Den praktiskt verksamme läraren finner som största problem att han nästan aldrig kan tala till *hela* klassen. Antingen uttrycker han sig då för enkelt, med följd att de mer begåvade eleverna förlorar intresset, eller också för svårt, varvid de mindre kunniga inte hänger med. Problemet kan lösas — det rekommenderas faktiskt — genom att klassen indelas i grupper och läraren ägnar sig åt en grupp i taget, medan de andra får arbeta på egen hand. Systemet, som inte bör förväxlas med ett systematiskt upplagt grupparbete med helt annan målsättning, fungerar stundom men befrämjar knappast kravet på gemenskap och samarbete; i själva verket innebär metoden att den differentiering man sökt avskaffa återinförts inom klassens ram.

”Läraren har i själva skolarbetet sitt mest effektiva medel att motverka störande och upplösande tendenser”, påpekar läroplanen. För att klara discip-

linproblemen gäller det alltså att väcka elevernas intresse för arbetsuppgifterna. Eftersom medelmåttorna brukar vara i majoritet borde läraren anpassa sin undervisning efter dem; han får då två försummade grupper, dels de mer begåvade, som inte stimuleras att komma vidare, dels de mindre begåvade, som fortfarande har svårt att följa med. Den begåvade gruppen kan i regel sysselsättas med specialuppgifter, men hinner sällan få någon verklig handledning av läraren, som måste koncentrera sin uppmärksamhet på de mindre duktiga. Hur läraren än vänder sig har han alltid någon eller några otillfredsställda grupper i klassrummet — och ändå har han ambitiöst försökt förverkliga läroplanens intentioner.

Många ger upp och ser i kraft av sin auktoritet till att disciplinen upprätthålls samt koncentrerar sig på undervisningsämnet. Den lärare som förmår detta — det är inte allom givet — kan i lugn och ro undervisa det fåtal elever som självmant visar intresse och begåvning för ämnet. Övriga sitter stilla och tysta men har inte stort utbyte av lektionerna. Den sociala fostran och arbetsfostran som är så viktig i grundskolan kommer i bakgrunden.

Med de övermänskliga krav som grundskolan idag ställer på läraren — och särskilt så länge det är brist på olika typer av individuellt undervisningsmaterial — är det stor risk för att allt fler lärare efter någon tid går in för den metoden.

Är detta en svartmålning av grundskolelärares vardag? Ja, kanske, det lär finnas grundskoleklasser som fungerar och jag har själv sett några av dem i funktion — vid demonstrationslektioner. Men de flesta lärare är inte pedagogiska naturbegåvningar utan helt vanliga människor.

Jag har emellertid sett lektioner som fungerat utmärkt också under "vanliga" lärares ledning, nämligen vid halv klass. Då är antalet elever inte större än att läraren hinner personligt handleda var och en av dem; utrymmet medger att barnen kan arbeta individuellt eller i grupp utan att klasrummet ser ut som ett slagfält och skolarbetet blir trivsamt och stimulerande på ett sätt som borde vara det naturliga men nu oftast är ett undantag. Kanske är det fel att tala om halv klass; är det inte snarare 10—15 elever som är den naturliga klassenheten och våra nuvarande klasser i själva verket två sammanslagna?

Om grundskolans intentioner skall

kunna förverkligas krävs en radikal nedskärning av klasstorleken. Därför är det så mycket allvarigare, att skolöverstyrelsen tycks tro det möjligt att *öka* antalet elever i klasserna.

Det är också en kortsiktig politik att begränsa intagningen till praktisk lärarutbildning med utgångspunkt från det lärarbehov som följer av nuvarande klasstorlek, om man verkligen vill ge läroplanen ett konkret innehåll. Lärarbristen håller redan på att vändas till sin motsats; den situationen kan utnyttjas så att mindre klassenheter skapas och därmed undervisningens kvalitet höjs.

De ekonomiska konsekvenserna av mindre klasser kan givetvis avskräcka, men finner man att vi inte har råd med fler lärare måste detta leda till andra åtgärder. Då måste vi skapa en skolorganisation, som gör det möjligt för lärarna att trots stora klasser bedriva meningsfull undervisning, och då får hela frågan om grundskolans målsättning och innehåll bli föremål för omprövning.

Rolf Norberg